

Geschiedenis van het IVN Eelde-Paterswolde

Zestig jaar natuurbescherming

De oprichting van de Natuurbeschermingswacht Eelde
De Natuurwacht telde in 1947 26 leden!

In 2007 vierde het IVN Eelde Paterswolde zijn 60 jarige bestaan. De geschiedenis van de vereniging is door Jille Eilander op het feestelijke jubileum aan de hand van oude foto's gepresenteerd. Het archief van de vereniging en van Jan Tuttel en oude Dorpsklanken hebben de nodige informatie opgeleverd. Het jubileumjaar heeft een aantal bijzondere activiteiten gekend. Al deze aspecten zijn in dit boekje samengevat.

Hoe het begon.

Op 17 oktober 1946 stuurde Dr. R. van der Wijk, bioloog te Groningen en later professor in de plantensystematiek aan de Universiteit van Groningen, een brief naar de *Bond tegen verontreiniging van Natuur en Stad*¹ in Utrecht met de vraag hoe te komen tot de oprichting van een natuurwacht.

Reeds de volgende dag is er al een antwoord.

Op 13 november 1946 gaat er opnieuw een brief naar de *Bond tegen verontreiniging van Natuur en Stad*, met de mededeling dat er een vereniging in oprichting is gevormd.

De vereniging heet “Natuurwacht Groningen-Paterswolde en omstreken”. In het bestuur zitten o.a. de volgende personen:

Dr. P. Tilma arts;

H. Beuving, wonende in Villa Genoveva;

Fop. I. Brouwer bioloog, de latere Dr. Fop I. Brouwer uit Haren.

Waarschijnlijk is het deze vereniging die het initiatief neemt om te komen tot de oprichting van een Natuurwacht in Eelde.

Op zaterdag 1 maart 1947 wordt er een vergadering gehouden in het Gemeentehuis, die geleid wordt door de burgemeester. In deze vergadering wordt “*De Natuurbeschermingswacht Eelde*” opgericht.

Dr. Tilma geeft een uiteenzetting over het doel en de betekenis van de instelling.

De heer L. Brunsting, medewerker van Natuurmonumenten en wonende in De Braak, wordt voorzitter. De handtekeningen van de andere bestuursleden in de statuten en in het huishoudelijke reglement zijn moeilijk te ontcijferen. Waarschijnlijk zijn het de heren Rutgers, Welbergen, Harms, Land en Tilma.

¹ De *Bond tegen verontreiniging van Natuur en Stad* is in 1938 opgericht in Utrecht en in 1948 wordt de naam gewijzigd in: *Bond van Natuurbeschermingswachten*.

De Natuurwachter.

Leden van de Natuurbeschermingswacht Eelde zijn zij, die als natuurwachter zijn toegelaten en als zodanig werkzaam zijn.

Een natuurwachter was in het bezit van een door de Bond vastgestelde identiteitskaart. Deze was voorzien van een pasfoto en getekend door het Hoofd van de Politie in de gemeente en slechts een jaar geldig. Verlenging was mogelijk.

Bij het uitoefenen van zijn functie droeg de natuurwachter een armband en was zodanig herkenbaar.

De taak van een natuurwachter was:

- Het tegengaan en voorkomen van vernielingen en verontreinigingen door baldadigheid, vandalisme en onachtzaamheid in de natuur, alsmede alles wat hiermede in de ruimste zin verband houdt;
- Het bevorderen van het behoud van natuur- en landschapsschoon in en buiten de bebouwde kom;
- Het beschermen van flora en fauna;
- Het wekken van belangstelling en liefde voor natuur- en landschapsschoon;
- De overheid behulpzaam zijn bij het instandhouden van openbare beplantingen, eventueel met medewerking van de bevolking;
- Desgevraagd de overheid behulpzaam zijn bij de controle op de naleving van de door de overheid uitgevaardigde wetten en verordeningen tot behoud en bescherming van natuur en landschap.

De armband van de natuurwachter

In een interview met de 92 jarige heer Harms, in het Else van der Laan huis in 2007 horen we dat natuurwachters altijd met z'n tweeën op stap gingen om te controleren. Vooral in de tijd dat de brem bloeide hadden ze het erg druk. Er moest voorkomen worden dat de brem werd geplukt.

Ze moesten er op toezien dat de mensen niet allerlei afval achterlieten.

In de broedtijd was het belangrijk dat er geen eieren werden geraapt. De heer Harms was timmerman en zorgde voor de borden bij de weilanden, waarop stond: "Broedgebied niet betreden". Ook maakte hij nestkastjes voor scholen en werden voedertafels voor vogels gemaakt. Hiermee ging men langs de deuren om ze te verkopen. Dat bracht geld in het laatje voor de natuurwacht, die verder inkomsten had uit contributies en subsidie van de gemeente.

Activiteiten uit de beginperiode

De scholen worden in juni 1949 op de hoogte gebracht van het feit dat er in Eelde op 1 maart 1947 een Natuurbeschermingswacht is opgericht. Niet verbaliseren, maar overreden is de taak, die de natuurwacht op zich heeft genomen en daarvoor heeft ze de hulp van de scholen nodig.

Als een natuurwachter constateerde dat een leerling van een school schade aan de natuur toebracht, werd dit aan de school gemeld op voorgedrukte formulieren, met het verzoek de leerling op het verkeerde van zijn handeling te wijzen en het klassikaal aan de orde te stellen.

In augustus 1952 werd het eerste lustrum van de Natuurwacht gevierd met een landelijk congres van de Bond van Natuurwachten in Nederland, die 12½ jaar bestond. De ca. 100 congresleden werden in het gemeentehuis ontvangen. Ze vergaderden in "De Braak", waar Eelder dames in Drents kostuum koffie schonken. Een van de programmapunten was een verzoek om een wettelijke strafbaarstelling van het roken in bos of heide, maar dit werd afgewezen. Men was bang dat er dan clandestien gerookt zou worden en als men betrapt werd er snel een peuk weggegooid zou worden, wat de kans op brand weer zou vergroten.

Voor de bevolking werd een *Jubileum Wandeltocht* georganiseerd. In de wijde omgeving werden affiches opgehangen om zoveel mogelijk

deelnemers te krijgen. Men kon kiezen uit een route van 15 of 25 km door Eelde en Paterswolde en directe omgeving. Iedere deelnemer die de tocht volbrengt, ontvangt een herinnering.

Aardig is om te citeren uit de algemene bepalingen voor die wandeltocht “Het tempo van 7 K.M. per uur mag niet overschreden worden. Het dragen van meer dan 2 medailles is niet toegestaan. Wandelen in sportkleding wordt aanbevolen; elke deelnemer zorgt voor behoorlijke kleding, zodat men geen aanstoot geeft aan anderen. Het medenemen van bordes, vlaggen, vaandels, spandoeken, insignes etc. van uitgesproken politieke en/of godsdienstige aard, is verboden. Op bruggen moet uit de pas gelopen worden. Het zingen, fluiten en musiceren in de nabijheid van kerken en kerkhoven is niet toegestaan.”

In september 1952 wordt er in “Ons Dorpshuis “ een bloemen en planten tentoonstelling gehouden die Floralia genoemd werd. Dit is uiteindelijk de voorloper van het Eelder Corso geweest

De NBW-stand op de Floralia met de bestuursleden Brunsting en Meinders.

In 1955 wordt voor het eerst een “Contactorgaan van de Bond van Natuurbeschermingswachten Afdeling Eelde” uitgegeven.

In het archief is alleen de Eerste jaargang No. 2, februari 1956. bewaard gebleven. Het blad bestond uit twee foliovenen.

Op het eerste nummer is geen kritiek gekomen, aldus de openingszin van dit tweede nummer.

In een artikel geeft een natuurwachter een advies aan een tot “kervens” toe verliefd paartje: “beoefen de huisvlyt en snydt een eiken plankje tot een aardige doeltreffende broodplank voor je toekomstige vrouw en laat de bomen tot rust”.

Voorts wordt in dit nummer melding gemaakt van een voederinzameling voor vogels. Door een vrachtauto van een der N.W.-ers wordt voeder opgehaald bij neringdoenden (bakkers, slagers, kruideniers en graanhandelaren). Het onderwijzend personeel van alle 5 scholen zorgen voor de inzameling van het voeder, dat door de kinderen wordt meegebracht. De natuurwachters strooien het dagelijks buiten de bebouwde kom uit.

Het eerste IVN embleem

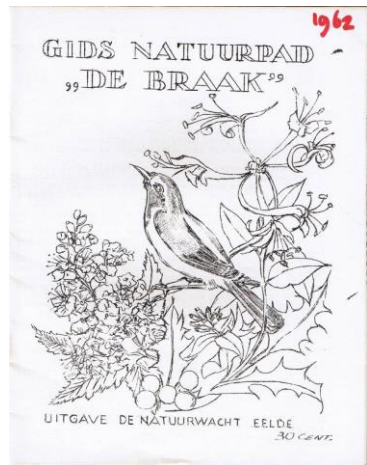
In 1961 wordt meegedaan aan het corso. Men haalde daarbij de tweede prijs. De Natuurbeschermingswacht Eelde had wagen No.5. met de toepasselijke naam “Het bosvarken”

In “Mens en Natuur “, het landelijke IVN blad, van juni 1962 staat een artikeltje over onze actieve afdeling Eelde Paterswolde.

“De afdeling Eelde heeft een natuurpad uitgezet in landgoed De Braak. De eerste dag waren er ruim 150 bezoekers, gezien het slechte weer, een verheugend resultaat”.

Bezoekers kunnen een gidsje kopen en de wandeling duurt ongeveer anderhalf uur.

Het gidsje, dat gecyclostyleerd² is, bevat vele duidelijke tekeningen en een bijzonder aardige beschrijving van de planten waarop de aandacht gevestigd wordt, alsmede aantrekkelijke vogeltekeningen .

Van Natuurwacht naar Natuurgidsen

In 1960 wordt de naam van de Bond van Natuurbeschermingswachten gewijzigd in *Instituut voor natuurbeschermingseducatie Vereniging van Natuurwachten en Natuurgidsen* Afgekort **IVN**. Later wordt IVN de vereniging voor natuur- en milieueducatie.

De natuurwachters, die eerst een soort veldpolitie waren, krijgen een andere taak. Ze gaan niet meer corrigerend te werk, maar meer educatief. De natuurwachters worden natuurgidsen, die belangstellenden door de natuur leiden en wijzen op natuurelementen.

Om deze taak te kunnen vervullen komen er cursussen voor opleiding tot natuurgids.

In “Mens en natuur” van februari 1964 wordt vermeld dat er 18 natuurgidsendiploma’s uitgereikt zijn in Paterswolde door de voorzitter van het landelijke IVN de heer J. A. Nijkamp. Bij dit evenement zijn de burgemeesters van Haren en Eelde, de heren Ketwich Verschuur en Struben en de directeur van de Groninger Culturele Gemeenschap aanwezig.

De cursus stond onder leiding van professor D.Bakker van de Universiteit van Groningen. De cursisten waren afkomstig uit Eelde, Paterswolde, Haren, Roden, Gieten en Peize.

De heer G.Rossing vertelde over vogelbroedreservaten van de IVN afdeling Roden.

De hoofdleider van de cursus de heer L. Brunsting sloot de bijeenkomst en kon vertellen dat er op korte termijn een tweede cursus komt.

Activiteiten vanaf 1965

Het is natuurlijk niet mogelijk alle activiteiten te noemen die de afdeling in

² In die tijd werden stencil machines gebruikt voor het maken van afdrucken van met de hand geschreven en getekende of op de typemachine getypte stukken.

de loop der jaren heeft ontwikkeld, maar we noemen er een aantal om een indruk te geven van de grote variatie.

We haalden weer de landelijke pers, in “Mens en Natuur” van september 1968. Hierin schrijft Jan Tuttel over een natuurpad in de Vosbergen, door de kinderen van de lagere school van klas 4 onder leiding van hun onderwijzer Jan Tent, die ook een verwoede IVN-er is, uitgezet. Er wordt veel publiciteit aan gegeven. Het landelijke IVN komt met een reclamewagen, er wordt een schaftkeet geplaatst, alle IVN gidsen werken mee en het resultaat is 750 bezoekers in de 4 dagen dat het pad uitgezet is geweest!

Werkgroepen.

Het IVN was 40 jaar geleden strak georganiseerd. Voor elke werkgroep werd in januari 1966 een instructie samengesteld.

Deze instructies liegen er niet om. De taken van de leden van de werkgroep worden strak geregeld. Niets mag aan de aandacht van de leden ontsnappen. Er zijn de volgende werkgroepen:

- Vogel-wintervoeding, nestkasten en voedertafels.
- Natuurpad.
- Natuurwandelingen.
- Propaganda.
- Vogelbroedreservaat.

Elke werkgroep heeft een contactpersoon, die de werkgroep in het bestuur vertegenwoordigt. Het aantal werkgroepen en ook de soort werkgroepen is in de loop der jaren erg verschillend geweest.

In 1972 zijn er nog vier werkgroepen en in 1993 zijn er zelfs negen werkgroepen. Anno 2008 tellen we de volgende werkgroepen: Bomen, ruimtelijke ordening en milieu, Jeugd, Planten, Publiciteit, Vlinderkampje, Vogels, Natuurlijke historie, Redactie Groen. We zijn een levendige vereniging

Natuurpad in de Vosbergen

Op 3 mei 1980 wordt er opnieuw een natuurpad in de Vosbergen geopend. Langs een route komen een dertigtal informatieborden met foto's van prachtige aquarellen, speciaal hiervoor gemaakt door mevrouw Tent, (een schoonzuster van Jan Tent).

De foto's verkleuren in de loop der tijd onder invloed van het licht en er vinden vernielingen plaats, maar met subsidie wordt het pad in 1990 vernieuwd. Helaas is het geen lang leven beschoren, er vinden wéér vernielingen plaats en vier jaar later worden alle panelen verwijderd.

Routeboekjes

Het IVN heeft al of niet in samenwerking met andere verenigingen een aantal boekjes uitgegeven, waarin wandelingen beschreven staan. In 1989 de Bomenroute, 1993 Wandelroute Eelderdiep, 1996 Wandelroute Vosbergen, 2002 Vogels kijken en in 2007 de jubileumuitgave: De polders rond de Oude Aa.

Via de VVV zijn veel boekjes verkocht.

Poelen en dobben project

In 1991 wordt in samenwerking met Landschapsbeheer Drenthe en de gemeente Eelde een begin gemaakt met het herstel van poelen en dobben in de gemeente Eelde. Aan het einde van de Kwikstaartweg is de eerste poel gegraven. De start van deze graafwerkzaamheden heeft een officieel tintje gekregen doordat de wethouder hierbij aanwezig was.

Milieu en politiek

Het IVN staat op de bres voor de natuur en leefomgeving. Ook de politiek is zich hiervoor in de loop der jaren gaan interesseren. Het IVN beoordeelt de kapvergunningen die bij de gemeente aangevraagd worden. In een aantal gevallen wordt bezwaar gemaakt. Soms wordt in overleg met de aanvrager en de gemeente een herplantplicht opgelegd. Helaas wordt vaak wel gekapt zonder de instemming van het IVN! Een goed voorbeeld is de kastanjeboom op de hoek van de Boterdijk en de Groningerweg, die het loodje heeft moeten leggen.

De familie Woldring aan de Groningerweg heeft ook veel conflicten met het IVN gehad. Op de plaats waar eerst alleen een zomerhuisje aan het Paterswoldsemeer stond is door hen een villa gebouwd, waarbij de grond opgehoogd is met tarragrond van de suikerfabriek. Bij de rechtbank in Assen is dit uitgevochten, waarbij de extra grond uiteindelijk weer verwijderd moest worden.

Boomfeestdag

Jaarlijks wordt in de gemeente Eelde en nu ook in Tynaarlo de boomfeestdag gevierd, waarbij het IVN altijd een grote rol speelt.

Ieder jaar doen hieraan een klas van twee verschillende basisscholen mee. De Gemeente zorgt voor de plantplaats en de bomen en het IVN verzorgt een boekje voor de leerlingen met informatie. Ook wordt er een excursie gehouden waarbij de IVN vrijwilligers de leerlingen op de verschillende aspecten van de natuur wijzen.

Op woensdag 19 maart 2008 vond de landelijke Nationale Boomfeestdag plaats, deze keer met een bijzonder tintje. De gemeente Tynaarlo was dit jaar accentgemeente van de provincie Drenthe. Als plantlocatie was de nieuwe woonwijk Ter Borch in Eelderwolde gekozen. Hier is een bomenweide aangelegd waar de kinderen 50 eiken hebben geplant. Dit is gebeurd door leerlingen van Paterswolde Noord en de Menso Altingschool. Beide scholen zullen in de toekomst in deze wijk in een nieuwe school gehuisvest worden.

Natuurwerkdagen

Eén dag per jaar wordt er in samenwerking met Landschapsbeheer Drenthe in de natuur gewerkt. Meestal wordt een speciaal project aangepakt. Voorbeelden hiervan zijn het uitdunnen van een houtwal, het aanleggen van een knuppelpad in het Friese Veen, blad ruimen in het Hesselinksbos en vele andere activiteiten, die ook vaak plaats vonden in de regen, want de Natuurwerkdag valt meestal in november.

Overige activiteiten

Er is al veel aan de orde geweest, maar het IVN heeft nog meer activiteiten. Excursies voor leden en belangstellenden, lezingen over diverse onderwerpen, cursussen, jeugdactiviteiten enz.

Het jubileum

Het jaar 2007 is een jubileumjaar geweest. Er waren 5 speerpunt-activiteiten georganiseerd. De start was op 17 april in Het Dorpshuis, waarin teruggekeken werd op het verleden, met koffie en gebak en een wandeling door het stroomdal van de Oude Aa. De deelnemers werden daarbij met een touringcar naar het startpunt gebracht!

In mei was er een tentoonstelling in de Wieken van kunstwerken, die betrekking hebben op natuur en landschap, gemaakt door leerlingen van de basisscholen en bewoners van twee verzorgingscentra in ons dorp. De tentoonstelling is een groot succes geweest.

Op de Eelder Jaarmarkt was naast de stand een aparte tent geplaatst waar natuuronderzoek gedaan kon worden door jong en oud.

De opening van het Vlinderkampje op 15 september was een groot feest en zeer succesvol. Het weer was goed, zodat verschillende vlindersoorten zich lieten bewonderen.

Op de afsluitende bijeenkomst op 17 november werd een klimaatbosje bestaande uit zes walnotenbomen geplant met hulp van Landschapsbeheer Drenthe. De directeur van het landelijk IVN was aanwezig evenals de wethouder van Tynaarlo. Later op de middag hield Ruud Kreetz van Natuurmonumenten een verhaal over ontwikkelingen van natuur en landschap rond Eelde Paterswolde, waarbij hij probeerde een beeld te schetsen hoe het landschap er over 60 jaar uit zal uitzien.

Speerpuntenlied:

60 jaar natuurbescherming en natuureducatie in Eelde-Paterswolde

Tekst: Leo Stockmann

(Melodie: 'The Wild Rover' van The Dubliners)

Het **eerste speerpunt** / in april
Over historie / een wan-an-deling
En ook nog ju- / bileumtaart
Het jaar is nu / als feest verklaard

Refrein:

Natuurbescherming / 60 jaar
We hebben het goed / voor elkaar

Het **tweede speerpunt** / was in mei
Kunst door jong en oud / mooi op een rij
Met prijs voor raaf / en ooievaar
Het dorp liep uit / voor kunstenaar

Refrein

Het **derde speerpunt** / was in juni
Een mooi natuurlab/ een stand en zie
Zelfs nieuwe do-/nateurs erbij
Natuurlijk zijn we / daarom blij

Refrein

Het **vierde speerpunt** / septem-em-em-ber
Een prachtig vlinderkamp/ remem-em-em-ber

Aurelia / en honingbij
En heel veel info / daar vlakbij

Refrein

Het **vijfde speerpunt** / novem-em-em-ber
Landschap als een tijds / kalen-en-en-der
Een kleurrijk boek / je in de hand
Van Oude Aa / en polderland

Refrein

Een jaar aller / lei activiteit
En leden tot zeer / veel werk bereid
IVN krant / en radio
Een jaar vol ju / bileumshow

Refrein 2 keer !!

Lang zal 't IVN leven
Lang zal 't IVN leven
Lang zal 't IVN leven in de Gloria
In de Gloria
In de Gloria
Hieperdepiep hoera.

Met dit lied werd het jubileum afgesloten. Op naar de toekomst!

